

MEMO

Van : Dagelijks Bestuur
Aan : Algemeen Bestuur
Datum : 2 december 2024
Betreft : IBP VTH

Inleiding

De commissie Van Aartsen heeft het VTH-stelsel geanalyseerd en is in het voorjaar van 2021 tot de conclusie gekomen dat het stelsel niet goed functioneert. De commissie Van Aartsen heeft daarom geadviseerd om binnen het bestaande stelsel tot een serie essentiële verbeteringen te komen. De tien aanbevelingen van de commissie Van Aartsen hebben een breed gevoel van urgentie laten ontstaan bij alle betrokkenen, dat het VTH-stelsel versterkt moet worden. Het geheel is uitgewerkt in het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP). Het IBP is onder meer tot stand gebracht in nauwe samenwerking met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Binnen het IBP wordt gewerkt aan één programma, onderverdeeld in zes pijlers.

1. Robuuste omgevingsdiensten en financiering
2. Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving en vervolging
3. Informatievoorziening VTH
4. Kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt
5. Onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving
6. Monitoring kwaliteit milieutoezicht (o.a. Visitatie Omgevingsdiensten)

Het IBP VTH gaat over het versterken van het gehele stelsel en de onderlinge samenwerkende partijen in de VTH keten. Met het programma willen partijen de basis leggen voor een stevigere en sterkere onderlinge samenwerking tussen alle partners in de gehele keten. Het VTH-stelsel is nooit af. Het IBP is dan ook een (groei)proces.

Plan van aanpak Robuustheid

Voor het robuust zijn van omgevingsdiensten (Pijler 1) stelde het Bestuurlijk Overleg IBP VTH in juni 2023 robuustheidscriteria vast, die zijn uitgewerkt in zes kritische prestatie-indicatoren (kpi's). Daarna zijn randvoorwaarden geformuleerd, die soms overlappen met de kpi's. Het Bestuurlijk Overleg IBP VTH heeft ook bepaald dat uiterlijk 1 april 2026 alle omgevingsdiensten robuust moeten zijn door aan deze zes kpi's te voldoen. Om te beoordelen waar onze dienst staat, is aan de hand van een hiertoe landelijk vastgesteld toetsingskader een zelftoets gedaan. Daaruit blijkt dat de FUMO nog niet aan alle kpi's en randvoorwaarden voldoet. Om wel te gaan voldoen is aan de hand van de uitkomsten van de landelijke Visitatieronde van Pijler 6, een Verbeterplan opgesteld (januari 2024) en is een plan van aanpak robuustheid (april 2024) opgesteld.

Beoordeling door ministerie

Op 20 september heeft het bestuur een brief ontvangen van het ministerie, betreffende de beoordeling plan van aanpak robuuste omgevingsdienst. Hierin wordt aangegeven dat inschatting is dat FUMO op 1 april 2026 robuust is.

‘In het plan van aanpak dat wij op 17 april 2024 hebben ontvangen, is (bijna) alle informatie aanwezig om een goede analyse van de haalbaarheid van het gewenste doel, een robuuste omgevingsdienst op 1 april 2026, te kunnen maken. Ik wil u complimenteren met de gedegenheid en volledigheid van uw plan van aanpak. Alle punten die uit uw zelftoets naar voren zijn gekomen zijn opgenomen. Uw omgevingsdienst lijkt binnen de eigen invloedssfeer in staat te zijn de maatregelen op tijd te kunnen realiseren zodat de inschatting is dat uw omgevingsdienst uiterlijk 1 april 2026 robuust is’.

Naast de ondersteuning aan de individuele omgevingsdiensten wordt er gewerkt aan een (structurele) financiering voor onder andere versterking van Omgevingsdienst NL, het opzetten van de kennisinfrastructuur en visitaties.

Gesprek met ministerie op 13 november 2024

Besproken is de brief van 20 september 2024 waarin aandachtspunten stonden en vertrouwen werd uitgesproken door I&W inzake behalen robuustheid per 1 april 2026. Dat wij het IBP zowel bestuurlijk als ambtelijk onderschrijven.

Tijdens het gesprek is in gegaan op de volgende punten:

Ontbrekende stukken	Kwartaal planning	Deze is inmiddels opgesteld
	Opleidingsplan in relatie tot de Kwaliteitscriteria	Deze wordt eind dit jaar opgesteld
	Business Intelligence strategie	Hiertoe voorziet de I-visie
Uit de bijlage blijkt dat FUMO rood scoort op:	Kwartaal planning	Deze is inmiddels opgesteld
	Fusie-perspectief	Als FUMO zelfstandig robuust kan worden en daarbij o.a. samenwerkingen aangaat met de ODG en ODD, dan bestaat geen noodzaak tot fusie
En oranje op:	Uitvoering taken energie en actualisering vergunningen	Dit vindt plaats van 2025
	80% in vaste dienst	Inmiddels scoort FUMO 84%
	Opleidingsplan in relatie tot de Kwaliteitscriteria	Deze wordt eind dit jaar opgesteld
	Business Intelligence strategie	Hiertoe voorziet de I-visie

Er is toegelicht door het ministerie waarom het zo lang duurt voordat wij de subsidiegelden krijgen (was in april jl. beloofd). In Hoofddlijnenakkoord staat dat de SPUK-constructie niet meer mag en men moest eerst nagaan hoe de subsidie op de juiste plaats te krijgen. Nu kan de subsidie toegewezen worden aan ODNL en vanuit ODNL worden de gelden toegekend aan de OD-en. Wij hebben aangegeven dat we het erg jammer vinden dat dit traject zo lang duurt en vertragend werkt richting realisatie fase. Het ministerie heeft toegezegd dat we minimaal 2 ton aan subsidie krijgen.

Voor 30 december 2024 kunnen we aangeven wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van het plan van aanpak robuustheid en in het bijzonder de aangegeven punten in de brief van 20 september voornoemd (kwartaalplanning, opleidingsplan, BI strategie, overdracht bepaalde basistaken) zodat in de volgende rapportage de juiste weergave staat vermeld.

In bijlage 1 van deze Memo is het plan van aanpak robuustheid 'versimpeld' weergegeven in blokken, binnen de context van het IBP. Bijlage 2 betreft de kpi's en randvoorwaarden waaraan nog voldaan moet worden om 'robuust' te zijn. Bijlage 3 betreft het oordeel van het ministerie.

Meeste relevante vorderingen plan van aanpak robuustheid binnen de FUMO

- Voor het voldoen aan de Kwaliteitscriteria, zijn twee acties uitgevoerd. Allereerst is in kaart gebracht waar FUMO al dan aan moet voldoen gelet op de ingebrachte taken door bevoegde gezagen. Vervolgens wordt/ is per medewerker bepaald, welke trainingen en opleidingen zij eventueel nog hebben te doen en op welk termijn dat mogelijk is. Ten tweede is gestart met het opstellen van een Startnotitie en een plan van aanpak waarin is omschreven op welke wijze de organisatie de borging van vakbekwaamheid in brede zin wil realiseren. Deze Startnotitie wordt een maand later opgeleverd dan gepland in Q3, deels omrekening te kunnen houden met de nieuwe Kwaliteitscriteria 3.0, zoals vastgesteld door het IBP medio oktober.
- Om meer aandacht te vestigen op de reeds ingezette innovaties binnen de taakuitvoering, wordt momenteel geïnventariseerd welke innovaties reeds in uitvoering zijn of op de planning staan. Daarnaast zijn 15 nieuwe mogelijke ideeën in kaart gebracht, waarvan 5 meest kansrijke innovaties nader worden uitgewerkt. Daarnaast is de FUMO ook aangehaakt bij de landelijke werkgroep Moderne technologieën als toezichtsinstrument.
- Binnen het onderwerp Informatie-gestuurd werken, is na het vaststellen van de I-visie door het AB gestart met het concretiseren van de I-visie. Zoals afgesproken heeft hier inhuur op plaatsgevonden. De benodigde vacatures zijn daarbij ook uitgezet.
- Om te komen tot taakuitvoering van het totale Basistakenpakket van Omgevingsdiensten, is het plan van aanpak rond Energie en het Actualisatieprogramma in uitvoering.
- Betreffende het voldoen aan meerjarig robuustheid en het verkrijgen van een meerjarige organisatieperspectief, is een Concept missie en visie van de FUMO gepresenteerd aan het AB en is deze juli jl. op route gegaan naar de bevoegde gezagen voor een zienswijze. Beoogde vaststelling vindt plaats in het AB van december a.s.
- Voor de inventarisatie van de niet-basistaken/ thuishaken van bevoegde gezagen wordt eveneens een Startnotitie opgesteld. Gelet op de wens van het VTH MO om de producten in het plan van aanpak ook te koppelen aan de reguliere governance, wordt deze notitie ook in het Vakoverleg geagendeerd.

Overige landelijke ontwikkeling voortgang versterking VTH-stelsel oktober 2024

- Proces vorming robuuste omgevingsdiensten
Bij negen omgevingsdiensten is het op dit moment niet aannemelijk dat zij op 1 april 2026 aan de robuustheidscriteria zullen voldoen. Het is nu de inschatting dat een aantal van de zes

SEVESO-omgevingsdiensten niet robuust is op 1 april 2026. Dit is niet het tussenresultaat waarop was gehoopt.

De voorbereidingen voor een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) waarin de robuustheidscriteria wettelijk worden vastgelegd en juridisch afdwingbaar zijn, zijn inmiddels gestart. Voor de inwerkingtreding wordt gestreefd naar 1 juli 2026.

- Afronding van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel
Er zijn afspraken gemaakt over de implementatie en de borging van deze opbrengst. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan samenwerkingsafspraken om de opvolging van de resultaten en producten te borgen bij alle partijen in het VTH-stelsel. Om daadwerkelijk vrijblijvendheid en fragmentatie in het VTH-stelsel terug te dringen, wordt van alle partijen in het VTH-stelsel verwacht dat zij eigenaarschap tonen en aan de slag gaan met de implementatie en de borging van de opgeleverde producten.
- Pijler 3 loopt door in Programma Digitaal VTH-stelsel milieu. Dit is een tijdelijke programmaorganisatie onder verantwoordelijkheid van IenW.
- Inzet rijksmiddelen ter versterking van het VTH-stelsel
De rijksoverheid keert via een algemene uitkering in het gemeente- en provinciefonds middelen uit voor dekking van de kosten van de bevoegde gezagen. Deze middelen zijn voor de provincies en gemeenten vrij besteedbaar. Voor de periode 2025 - 2026 ontvangt Omgevingsdienst NL een incidentele subsidie.

Overige relevante ontwikkelingen binnen context IBP

Niet alleen binnen de FUMO en Pijler 1 en 6 gebeurt het nodige. Op landelijk niveau worden door de andere Pijlers in hoog tempo rapporten en 'producten' opgeleverd, die moeten bijdragen aan een beter VTH-stelsel. Het is nog even wachten op de landelijke implementatieplannen die hierop gaan volgen. Dan is het de vraag 'of, wanneer en op welke wijze en binnen welk tempo' deze producten ook binnen het Friese VTH-stelsel worden geïmplementeerd. Daarover wenst de organisatie in gesprek te gaan met de KBG en het AB. Tot die tijd is het voldoende om de meest relevante onderwerpen onder de aandacht te brengen in deze Memo.

Onderwerp	Toelichting	Wat betekent het voor FUMO?
Financieringssysteem (Pijler 1)	In het kader van pijler 1 van het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (IBP) is de rapportage 'Financieringssysteem omgevingsdiensten' opgesteld. Deze rapportage bevat een uitwerking van de financieringssysteem van omgevingsdiensten (OD-en), waarmee de deelnemers de financiering van OD-en stabiel, opgabegegericht én toekomstgericht kunnen inrichten. De aanbevolen systematiek is wenselijk, maar juridisch niet afdwingbaar. Momenteel wordt landelijk nagedacht over de wijze van implementatie, in combinatie met de implementatie van de landelijke uitwerking van de U&H-strategie en de opgeleverde Handreiking Regionale BeleidsCyclus (uitgewerkt in pijler 5 IBP).	De FUMO heeft aan analyse gemaakt in hoeverre de huidige systematiek aansluit en welke verschillen er bestaan ten opzichte van de geadviseerde systematiek. In welke mate aanpassingen of keuzes benodigd zijn, is deels afhankelijk van de mate waarbinnen de aanbevolen systematiek alsnog verplicht toch verplicht wordt gesteld en deels afhankelijk van de regionale U&H strategie. FUMO is nog in afwachting op het implementatieplan dat binnen het IBP wordt opgesteld. Zodra hierover meer te zeggen is, wordt het geagendeerd binnen de governance.

	Om de beoogde systematiek door te kunnen voeren zal iedere regio en iedere OD aan de slag moeten om: 1) de administratie aan te passen, 2) de berekeningswijze van de deelnemersbijdrage te herzien en 3) de werkwijze vast te leggen.	
Landelijk uniform gegevens-model MBA's (Pijler 3)	Het Projectteam Uniforme registratie Milieubelastende activiteiten (mba)' werkt momenteel aan het ontwerp van een nieuwe landelijke voorziening. Deze nieuwe voorziening bundelt de gegevens van alle milieubelastende activiteiten, zodat één landelijk overzicht ontstaat met alle mba's die zijn gemeld, vergund of waarvoor een informatieplicht geldt. Eerder werd een gegevensset voor (milieubelastende) activiteiten opgesteld. Met deze set kunnen de overheden die gegevens over mba's registreren, hun registratie op eenzelfde wijze inrichten.	FUMO heeft met het project datamigratie een eerste stap gezet richting uniformering van een regionale gegevensset. De mate van impact van het landelijke ontwerp en de nog door te voeren landelijke gegevensset zal in kaart worden gebracht. Verwacht wordt dat nog wel een conversie dient plaats te vinden: hiervoor wordt een plan van aanpak opgesteld. Eventuele financiële consequenties hiervan zijn nog niet nader te benoemen.
Regionale Beleidscyclus (Pijler 5)	De aanbeveling van de commissie Van Aartsen is om te komen tot één uitvoerings- en handavingsstrategie en één uitvoeringsprogramma per regio. Inmiddels is een Handreiking Regionale beleidscyclus opgesteld. De handreiking bevat o.a. een korte uitleg van de regionale beleidscyclus, het wettelijk kader en de rollen die verschillende partijen vervullen. Ook is een checklist opgenomen, een uitleg van de gebruikte begrippen en voorbeelden van strategische en operationele beleidskaders. De doelstelling van de regionale beleidscyclus is om op grond van een scherpe probleem- en risicoanalyse de capaciteit van de omgevingsdienst gericht in te kunnen zetten om in de gehele regio het meeste rendement te behalen en de grootste impact voor de leefomgeving te realiseren. De BIG-8 fungeert dan ook als raamwerk, dat tegelijkertijd de dienst stimuleert om efficiënt en effectief te functioneren. Het is belangrijk om met alle partners tot een gezamenlijke en bestuurlijke aanpak, doelstelling en prioritering te komen, zodat de aanwezige capaciteit en het VTHA-instrumentarium zo doeltreffend mogelijk wordt gebruikt, en ten goede komt aan een schone, veilige en duurzame leefomgeving voor de inwoners	Aan de omgevingsdienst en de partners gezamenlijk wordt gevraagd de bestuurlijke uitgangspunten te onderschrijven en binnen de regio de randvoorwaarden te creëren om de Handreiking op te pakken. De FUMO wil graag met haar bestuurlijke opdrachtgevers in gesprek om op de aangereikte wijze aan de slag te gaan.
Mandaat (Pijler 5)	De 28 in Nederland opererende omgevingsdiensten voeren taken uit in mandaat en onder verantwoordelijkheid van gemeenten en provincies. Op dit moment is sprake van een grote diversiteit in de mandaatbesluiten. Dit leidt tot inefficiëntie in het toezicht en de handhaving. De Commissie Van Aartsen heeft daarom geadviseerd om te zorgen voor een versterking	FUMO is in afwachting wanneer het landelijke uniforme mandaat ingevoerd dient te worden. Vervolgens wordt binnen de governance een werkgroep gestart ter voorbereiding en ter implementatie daarvan.

	van de positie van omgevingsdiensten door een verplicht uniform mandaat. In het kader van het IBP-VTH is opdracht verleend om een uniform model mandaatbesluit op te stellen voor het door gemeenten en provincies aan de omgevingsdienst mandateren van bevoegdheden. Alle omgevingsdiensten komen daarmee te beschikken over een zoveel mogelijk gelijklopend mandaat die toereikend is voor het uitvoeren van hun taken. De voorzitters van de AB's van de omgevingsdiensten worden binnenkort gevraagd om vanuit hun governance-taak te stimuleren en te bewaken dat de vaststelling van het modelmandaatbesluit op een uniforme wijze plaatsvindt. Gewenst invoeringsdatum is vooralsnog niet bepaald: 2025 of 2026.	
Governance (Pijler 6)	Tijdens de visitatie is gesproken over verbeteringen binnen de governance. Het gaat o.a. over de invulling van de diverse rollen zoals eigenaars- en deelnemersrol en dat de ambtelijke voorbereiding beter kan verlopen. Het zijn bekende onderwerpen die momenteel ook onderwerpen zijn die worden bediscussieerd in diverse gremia.	Het AB van FUMO heeft opdracht gegeven tot een evaluatie van de governance. In Q3 wordt hiertoe een procesvoorstel voorgelegd vanuit de voorzitter van het VTH MO.
Horizontale verantwoording	Horizontale verantwoording ziet toe op het borgen van de kwaliteit van omgevingsdiensten door middel van verantwoording door omgevingsdiensten aan gemeenteraden, algemeen bestuur en provinciale staten over financiën, beleid en uitvoering. Het theoretische vertrekpunt van de horizontale verantwoording wordt gevormd door de Wet gemeenschappelijke regelingen en de Omgevingswet. Deze regelen onder meer de P&C-cyclus en de rollen van de gemeenteraad, algemeen bestuur en provinciale staten in de kaderstellende en controlerende taak. Er is een concept Eindrapportage Horizontale Verantwoording opgesteld, welke ter vaststelling ligt bij de Stuurgroep IBP. Op basis van pilots is een werkgroep gekomen tot vier aanbevelingen die de horizontale verantwoording kunnen verbeteren.	De FUMO wil na vaststelling en delen van de eindrapportage graag met haar bestuurlijke opdrachtgevers in gesprek om te bezien hoe de aanbevelingen een plek kunnen krijgen binnen de governance.